

JAPONYADA YAYIM DİLİ ARAŞTIRMASI (*)

Çeviren :
Prof. Dr. Şan ÖZ-ALP

Yayım Dili Komitesi

Japonya'nın çeşitli bölgelerinde birbirinden farklı lehçeler konuşulur. Standart Japonca'da çok sayıda Sino-Japon ve yerli kökenli kelime bulunur. İlk defa işitildiğinde bu kelimelerin bir bölümünü anlamak ise çok zordur. Ayrıca bir süredir pek çok yabancı kelime ve argo da kullanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle, bütün ülkeye yayın yapan NHK (Japonya Radyo Televizyon Kurumu) yayınlarında ülkenin her bölgesinde anlaşılacak kelimeleri kullanmak sorumluluğunu taşımaktadır.

Yayım dili, ayrıca, anlaşılması kolay, yanlışsız, güzel ve ifade zenginliğine sahip olmalıdır. Japon dilinde, daha önce belirtildiği gibi, çok sayıda Sino-Japon kelime bulunmasından dolayı televizyon ekranında yazılı ifadelerde kelimelerin mümkün olduğu kadar kolay okunabilir olması da gerekmektedir. Duyulduğunda kolaylıkla anlaşılabilen ve kolaylıkla okunabilen, başka bir deyişle yayım

(*) NHK Radio and TV Culture Research Institute, s. 8-11.

için en uygun kelimeleri seçmek için, NHK Yayım Dili Komitesini kurmuştur. Komite sürekli olarak, aşağı yukarı kırk yıldır, belirtilen konularda araştırma yapmaktadır.

Komite, sekizi Japon dili uzmanı ve yirmisi NHK'nin çeşitli bölümlerinde çalışan kimselerden meydana gelmiştir. Komite ayda bir veya iki defa toplanır. Bu toplantılarda genellikle yayım dili için en uygun kelimeler, yayım dili ilkeleri, kullanılmasına karar verilen kelimelerin yayımla uyumlaştırılması vb. konular ele alınır. Komite karar alırken genellikle daha önce yayınlanmış programların bantları ve video-bantları dikkatlice gözden geçirilir. Kullanılacak kelimeler, bunların kullanılma şekilleri, telaffuzları, nasıl yazılacakları bu komite tarafından kararlaştırılır.

Kompüterlerle Yapılan Araştırmalar

1965 yılından beri yayım dili için objektif bilgiler toplayabilmek amacıyla elektronik kompüterlerle çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Bunlardan bir tanesi de yayım dilinde kullanılan kelimelerle ilgili araştırmadır. Bu araştırmaların amacı radyo ve televizyon yayımlarında kelimelerin nasıl kullanıldığını çeşitli bakımlardan incelemek, bunlarla ilgili istatistiki verileri ortaya çıkarmak ve böylece değişik programlarda kullanılacak kelimeler ve bunların kullanılma oranlarını tespit etmektir.

Bu nedenle bir yıl içinde NHK tarafından yayımlanan program metinlerinden 1.800.000 (bir milyonu radyo ve televizyon programlarından ve dörtüzyüz bini de radyo ve televizyon haber bültenlerinden olmak üzere) kelime seçilmiş ve bunlar elektronik kompüterler tarafından analiz edilmiştir.

Diğer bir inceleme de Japon Dilindeki değişikliklerle ilgilidir. Söz gelimi, XI. yüzyılda yazılmış olan «Genji Monogatari» gibi klasik eserlerden başlayarak değişik yüzyıllarda yazılmış eserlerin ve sözlüklerin sistematik olarak kompüterler tarafından tasnif edilmeleri için geniş kapsamlı programlar uygulanmıştır.

Japon Dili çağlar boyu önemli değişiklikler göstermiş ve pek tabii bu değişiklikler kelimelerin kullanım şekline de yansımıştır. Bu nedenle yayımda kullanılan kelimeleri doğru olarak seçebilmek amacıyla kompüterlerden yararlanılma yoluna gidilmiştir.

Dinleyiciler Üzerinde Yapılan Yayım Dili Araştırması

Yayımcı ile programları izleyenler arasındaki dilin kullanıma farklılığını gidermek amacıyla, programı izleyenlerden gelen tepkiler analiz edilmekte ve ortaya çıkan sonuçlara göre yayım dilinin ve ekranda kelimelerin yazılışının düzeltilmesi için tedbirler alınmaktadır.

1973-74 yıllarında Japon Dilindeki yabancı kelimeler konusunda radyo ve televizyon izleyicilerini kapsayan bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada şu konular incelenmiştir:

1) Radyo ve televizyon yayınları ile gazeteler gibi kitle haberleşme araçlarında kullanılan yabancı kelimeler.

2) Örneklem yöntemiyle seçilen 600 izleyici ve dinleyici üzerinde, Japon Dilinde kullanılması çeşitli problemlere yol açacak 100 yabancı kelimeyle ilgili yapılan araştırma.

3) 200 entelektüel tarafından değişik zamanlarda, çeşitli şekillerde yayımda kullanılan ve farklı şekillerde yazılan 300 yabancı kelimenin değerlemesinin yapılması.

Bu araştırmanın sonuçları 1974 yılında bir rapor halinde «Yayımda Kullanılan Yabancı Kelimeler» başlığı altında yayımlanmıştır.

Şimdiye kadar yayınlanmış belli başlı dinleyici araştırmaları şunlardır:

1) «Televizyon Haber Bültenlerinde Sözle İfade» adlı araştırma 1962 yılında yapılmış ve görüntü ile sözle ifade arasındaki ilişkiyi konu almıştır.

2) 1965 yılında, yayım dilinin güzelleştirilmesi amacıyla çeşitli çevrelerin görüşü alınarak yapılmış bir araştırma raporu «Güzel Dil» adı altında yayınlanmıştır.

3) «Tarım Terminolojisi ve Radyo-Televizyon Yayımı» adlı raporda ise (1968), tarım terminolojisinin yayımda kullanılma şekli incelenmiştir.

4) Başka bir araştırma (1972) ise hali hazırda yayımda kullanılan Japonca kelimeleri konu almış ve bu araştırmanın sonuçları «Konuşulan Japonca ve Yayım Dili» adlı raporda yer almıştır.

Yayım Dili Komitesi tarafından yapılan araştırma sonuçları broşür ve kitap olarak basılmakta ve NHK'de çalışanlara dağıtılmaktadır. Bazıları ise satışa çıkarılmaktadır. Bu şekilde yayımlarda dilin doğru olarak kullanılmasına yardımcı olunmaya çalışılmaktadır.